

61 vermelde Zeeuwse dorp Zoutzande in werkelijkheid *Zuidzande*. Een klein foutje wellicht, maar als geboren Zuidzandenaar viel ik daar over.

Piet van Cruyningen

D. Heirbaut, G. Baeteman, ed., *Cumulatieve editie van het Burgerlijk Wetboek. Edition cumulative du Code civil. De huidige en de originele tekst met alle wijzigingen in België van 1804 tot 2004* (Herdenkingsuitgave naar aanleiding van tweehonderd jaar Burgerlijk Wetboek in België en het veertigjarige bestaan van het *Tijdschrift voor Privaatrecht*; Gent: Wolters Kluwer, 2004, 2 dln., cxlv + 2263 blz., € 125,-, ISBN 90 4650 235 X).

In 1804 werd, ook in de sinds 1794 bezette en later ingelijfde Oostenrijkse Nederlanden, de Franse *Code civil* ingevoerd. Voor Frankrijk en voor andere staten in Europa die het Franse voorbeeld sindsdien min of meer hebben gevolgd, was het afkondigen van het Burgerlijk Wetboek een grote gebeurtenis; de andere wetboeken, zoals die voor koophandel, procesrecht en strafrecht, volgden spoedig. Het betekende de afsluiting van een langdurig proces van nationale rechtsunificatie door codificatie. Napoleon, die in 1807 zijn naam aan dit wetboek liet hechten — de *Code Napoléon* — bracht dat proces tot een goed einde. Het wetboek is inderdaad een afspiegeling en tevens ruggengraat van het Franse civiele rechtsleven. Zo is het ook in de Zuidelijke Nederlanden, na 1830 in België, gaan fungeren. Hier volgde het natuurlijk een eigen, nationale weg.

Talrijk zijn de wetten waarbij, in de loop van twee eeuwen, artikelen werden gewijzigd, geschrapt, of toegevoegd. Men zou kunnen denken dat de huidige rechtsgeleerde geen belang heeft bij de kennis van oudere wetsteksten. Het tegendeel blijkt het geval. Neem bij voorbeeld een rechterlijk vonnis waarin gerefereerd wordt aan een ‘oud’ wetsartikel — hoe vindt de praktijkjurist dat dan terug? Hij moet in een bibliotheek vroegere edities van het wetboek gaan raadplegen: een lastig en tijdrovend karwei. Thans is dat, in België, anders. Evenals in Frankrijk — en in Duitsland een paar jaar geleden voor het BGB — is nu in België een werkelijk monumentale uitgave beschikbaar. Uitgaande van de Franse tekst van 1804/1807 en de Nederlandse vertaling van 1949 wordt de complete tekst van Cc/BW gegeven. Per artikel — dat zijn er 2281 — geven de redacteuren de wijzigingen met vermelding van de wet waarbij die werd ingevoerd en vaak ook een oudere Nederlandse vertaling. De editie beoogt overigens ‘slechts’ aan te geven *hoe* de teksten zich in de loop van tijd hebben ontwikkeld. *Waarom* ze luiden zoals ze er thans uitzien, dient men in de praktijk edities na te slaan waarin ook naar de rechtspraak verwezen wordt of in de handboeken over burgerlijk recht.

De wijze van presentatie is overzichtelijk; de finesses van de uitvoerig toegelichte editietechniek laat ik buiten beschouwing. Een twintigtal gerenommeerde Belgische rechtsgeleerden heeft samengewerkt om dit fraaie resultaat te bereiken. G. van Dievoet geeft in zijn inleidend essay ‘Het Burgerlijk Wetboek van 1804 tot heden’ (xiv-xxviii) een chronologisch-thematisch overzicht van de voornaamste wetswijzigingen, als het ware een synopsis van tweehonderd jaar Belgische wetsgeschiedenis.

Ongetwijfeld bestaat er ook in Nederland behoefte aan zo'n integrale editie, te meer daar hier het BW van 1838 — toch ook naar de *Code civil* gemodelleerd — in de laatste decennia is vervangen door het '(Nieuw)BW'. Voor de grondwet bestaan zulke uitgaven, maar voor het BW is slechts beschikbaar *Het Nederl. Burg. Wetboek, de Code civil, het Wetboek Lodewijk Napoleon en het Burgerlijk Wetboek van 1830. Met verwijzingen tot elkander en tot de overige wetboeken*, maar dat dateert van 1850 en omvat dus slechts een synoptische uitgave en geen latere wetswijzigingen. Wie bij voorbeeld de rechtsfiguur van de huwelijksluiting bij volmacht ('met de handschoen') in de Nederlandse wetgeving wil terugzoeken [art. 134 BW; NBW I:66] ziet zich genoopt tot een moeizame zoektocht door wetboeken en handboeken.

Het ontbreken van een zakenregister in deze Belgische uitgave wordt gedeeltelijk goedge maakt door de gedetailleerde inhoudsopgave. Wie zich ook maar een beetje heeft georiënteerd in de nationale ontwikkelingen van het recht, begrijpt dat unificatie, in de wandeling eufemistisch 'harmonisatie' genoemd, van zogenaamd 'Europees' recht een lange weg te gaan heeft — als het die al moet gaan.

A. H. Huussen jr.

A. van der Zeijden, *Katholieke identiteit en historisch bewustzijn. W. F. J. Nuyens (1823-1894) en zijn 'nationale' geschiedschrijving* (Dissertatie Universiteit van Amsterdam 2002; Hilversum: Verloren, 2002, 368 blz., ISBN 90 6550 709 4).

De katholieke arts en historicus Willem Nuyens zal voor de meeste historici niet veel meer zijn dan een voetnoot bij de historiografie. In kleinere kring is hij bekend gebleven om de manier waarop hij in de tweede helft van de negentiende eeuw het nationaal-protestantse monopolie op de vaderlandse geschiedenis probeerde te doorbreken en een eigen plaats in het nationale verleden opeiste voor de katholieken. Hij deed dat in enkele werken van grotere en vele van kleinere omvang, steeds in (soms polemische) discussie met tijdgenoten als Robert Fruin en Guillaume Groen van Prinsterer.

In het 'rijke roomse leven' had Nuyens een duidelijke plaats. Nog geen vijftien jaar na zijn dood werd hij het onderwerp van een bewonderende biografie. De historicus G. C. W. Görris s. j. beschreef Nuyens toen 'in het licht van zijn tijd' als de 'vader van de katholieke geschiedschrijving', de man die de katholieken de Nederlandse geschiedenis in had geschreven en de Nederlandse geschiedenis bij de katholieken had gebracht. Van der Zeijden ziet goede redenen om Nuyens onder dit apologetische stof vandaan te halen en hem te bezien vanuit de wijze waarop hij en zijn werk functioneerden in een nationale context en uitdrukking waren van een internationale context. Daarom wil deze intellectuele biografie Nuyens' geschriften en de onderliggende ideologie benaderen vanuit een cultuurhistorische invalshoek, op het snijpunt van een aantal grondbegrippen uit de lopende historische discussie: natievorming, de schepping van een nationale identiteit, nationale integratie, politieke cultuur. Voor de auteur is vooral van belang de rol die godsdienst daarbij in de tweede helft van de negentiende eeuw vervulde, een rol die volgens hem te vaak wordt veronachtzaamd.

Ongetwijfeld bestaat er ook in Nederland behoefte aan zo'n integrale editie, te meer daar hier het BW van 1838 — toch ook naar de *Code civil* gemodelleerd — in de laatste decennia is vervangen door het '(Nieuw)BW'. Voor de grondwet bestaan zulke uitgaven, maar voor het BW is slechts beschikbaar *Het Nederl. Burg. Wetboek, de Code civil, het Wetboek Lodewijk Napoleon en het Burgerlijk Wetboek van 1830. Met verwijzingen tot elkander en tot de overige wetboeken*, maar dat dateert van 1850 en omvat dus slechts een synoptische uitgave en geen latere wetswijzigingen. Wie bij voorbeeld de rechtsfiguur van de huwelijksluiting bij volmacht ('met de handschoen') in de Nederlandse wetgeving wil terugzoeken [art. 134 BW; NBW I:66] ziet zich genoopt tot een moeizame zoektocht door wetboeken en handboeken.

Het ontbreken van een zakenregister in deze Belgische uitgave wordt gedeeltelijk goedge maakt door de gedetailleerde inhoudsopgave. Wie zich ook maar een beetje heeft georiënteerd in de nationale ontwikkelingen van het recht, begrijpt dat unificatie, in de wandeling eufemistisch 'harmonisatie' genoemd, van zogenaamd 'Europees' recht een lange weg te gaan heeft — als het die al moet gaan.

A. H. Huussen jr.

A. van der Zeijden, *Katholieke identiteit en historisch bewustzijn. W. F. J. Nuyens (1823-1894) en zijn 'nationale' geschiedschrijving* (Dissertatie Universiteit van Amsterdam 2002; Hilversum: Verloren, 2002, 368 blz., ISBN 90 6550 709 4).

De katholieke arts en historicus Willem Nuyens zal voor de meeste historici niet veel meer zijn dan een voetnoot bij de historiografie. In kleinere kring is hij bekend gebleven om de manier waarop hij in de tweede helft van de negentiende eeuw het nationaal-protestantse monopolie op de vaderlandse geschiedenis probeerde te doorbreken en een eigen plaats in het nationale verleden opeiste voor de katholieken. Hij deed dat in enkele werken van grotere en vele van kleinere omvang, steeds in (soms polemische) discussie met tijdgenoten als Robert Fruin en Guillaume Groen van Prinsterer.

In het 'rijke roomse leven' had Nuyens een duidelijke plaats. Nog geen vijftien jaar na zijn dood werd hij het onderwerp van een bewonderende biografie. De historicus G. C. W. Görris s. j. beschreef Nuyens toen 'in het licht van zijn tijd' als de 'vader van de katholieke geschiedschrijving', de man die de katholieken de Nederlandse geschiedenis in had geschreven en de Nederlandse geschiedenis bij de katholieken had gebracht. Van der Zeijden ziet goede redenen om Nuyens onder dit apologetische stof vandaan te halen en hem te bezien vanuit de wijze waarop hij en zijn werk functioneerden in een nationale context en uitdrukking waren van een internationale context. Daarom wil deze intellectuele biografie Nuyens' geschriften en de onderliggende ideologie benaderen vanuit een cultuurhistorische invalshoek, op het snijpunt van een aantal grondbegrippen uit de lopende historische discussie: natievorming, de schepping van een nationale identiteit, nationale integratie, politieke cultuur. Voor de auteur is vooral van belang de rol die godsdienst daarbij in de tweede helft van de negentiende eeuw vervulde, een rol die volgens hem te vaak wordt veronachtzaamd.